

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.8.2024

Pani
Małgorzata Furman
Dyrektor Domu Dziecka
w Nowej Sarzynie
ul. Łukasiewicza 5
37 – 310 Nowa Sarzyna

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/004 – Realizacja zadań opiekuńczo – wychowawczych w domach dziecka w latach 2022 – 2024
oraz sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo – wychowawczych w domach dziecka

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka w Nowej Sarzynie, Nowa Sarzyna 37 - 310, ul. Łukasiewicza 5, zwany dalej „Placówką” lub „Domem Dziecka”
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pani Małgorzata Furman, Dyrektor Domu Dziecka, od 24 sierpnia 2016 r. (akta kontroli str. 2)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo - wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022 – 2024 (badaniami kontrolnymi mogą być objęte również dowody sporządzone przed tym okresem, a dotyczące zagadnień objętych kontrolą).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę Kontroler	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie Alina Walenia, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/127/2024 z 18 września 2024 r. (akta kontroli str. 1)

¹Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania opiekuńczo – wychowawcze realizowane przez Placówkę.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej³ (dalej *ustawa o pieczy zastępczej*). W Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁴ (dalej *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*). Dzieciom zapewniono zgodnie ze standardami dobre warunki do życia, nauki i zabawy. Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, gwarantujące należyte wypełnianie obowiązków. Pracownicy Placówki korzystali ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje oraz z poradnictwa mającego na celu wspieranie ich w pracy, a także przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Kontrola wykazała, że w Placówce stosowano *Standardy Ochrony Praw Dziecka sformułowane przez Rzecznika Praw Dziecka (RPDz)* respektujące podstawowe prawa dzieci do wychowywania w rodzinie i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej, stabilnego środowiska wychowawczego oraz zaspokojenia potrzeb rozwojowych, nauki i wypoczynku, a także pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Działania opiekuńczo – wychowawcze podejmowane w Domu Dziecka nie ograniczały się jedynie do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Dzieci brały udział w zajęciach terapeutycznych, w tym terapii pedagogicznej, logopedycznej i zajęciowej, zajęciach rewalidacyjnych, zajęciach kompensacyjnych, treningu umiejętności społecznych. Zakres realizowanych w latach 2022 – 2024 zadań opiekuńczo – wychowawczych był adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb dzieci i odpowiadał problemom oraz działaniom wskazanym m.in. w diagnozach psychofizycznych i planach pomocy. W Placówce rzetelnie prowadzono dla każdego podopiecznego karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga lub osobę prowadzącą terapię; arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych.

Ustalono, że liczba wychowanków uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa lub osobę prowadzącą terapię, podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć.

Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w *ustawie o pieczy zastępczej*. Powołany w Placówce zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka spełniał ustawowe wymogi. Zespół dokonywał rzetelnych ocen każdego dziecka, tj. w miarę potrzeb nie rzadziej jednak niż co pół roku.

Pozytywna ocena dotyczy również współpracy z właściwymi organami Powiatu Leżajskiego, a także z Ośrodkiem Adopcyjnym działającym przy Regionalnym

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177, ze zm.)

⁴ Art. 18 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. nr 292 poz. 1720 ze zm.)

Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie, której celem było przeniesienie podopiecznych Domu Dziecka do zdeinstytucjonalizowanych form opieki.

W Placówce prawidłowo prowadzone były działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności. W okresie objętym kontrolą 13 wychowanków opuściło Placówkę, z tego pięciu zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych, troje powróciło do domu rodzinnego, a pięciu usamodzielniało się w związku z osiągnięciem pełnoletności.

Stwierdzone nieprawidłowości miały charakter formalny, nie wpływały na zakres realizowanych przez Placówkę zadań opiekuńczo - wychowawczych. Ustalono, że w sporządzanych diagnozach psychofizycznych nie uwzględniono bowiem wszystkich wymogów wynikających z *przepisów rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, tj. dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka, a także wskazań dotyczących przygotowania do usamodzielnienia. W Placówce realizowane były plany zajęć usamodzielniających adekwatne do wieku, możliwości i zainteresowania podopiecznych, stanowiące integralną część planów działalności Domu Dziecka obowiązujących w latach 2022 - 2024. W Placówce prowadzone były adekwatne do potrzeb działania mające na celu powrót dziecka do rodziny biologicznej, umożliwienie kontaktu z rodzicami i innymi bliskimi. Działania reintegracyjne nie ograniczały się jedynie do umożliwienia kontaktu dzieci z rodzinami biologicznymi, ale ukierunkowane były także na poprawę sytuacji rodzinnej. W latach 2022 – 2024 działania reintegracyjne prowadzone były wobec dzieci objętych opieką Placówki, z wyjątkiem sytuacji pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, tj. w 2022 roku rodzice sześciu wychowanków byli pozbawieni władzy rodzicielskiej (z 26 przebywających w ciągu roku), w 2023 r. rodzice trzech wychowanków (z 19 przebywających), a w 2024 r. rodzice czterech wychowanków (z 16 przebywających).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo - wychowawczych

Opis stanu faktycznego

1. Dom Dziecka działa na podstawie zezwolenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 9 marca 2020 r.⁶ udzielonego Powiatowi Leżajskiemu na prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego⁷.

Ustalono, że cele i zakres działania Domu Dziecka były zgodne z przepisami ustawy o *pieczy zastępczej*⁸ i zostały określone w następujących wewnętrznych uregulowaniach:

- Statucie Domu Dziecka przyjętym uchwałą nr LVIII /411/06 Rady Powiatu Leżajskiego z dnia 30 czerwca 2006 r. ze zmianą (dotyczącą zmiany nr domu z 3 na 5) wprowadzoną uchwałą XXI/121/2020 Rady Powiatu Leżajskiego z dnia 29 stycznia 2020 r.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Decyzja Wojewody Podkarpackiego zn. S-I.9423.3.3.2020.EJ z dnia 9 marca 2020 r.

⁷ Domu Dziecka w Nowej Sarzynie, ul. Łukasiewicza 5, 37-310 Nowa Sarzyna

⁸ ar. 93 ust. 1, 2 i 4; art. 95 ust. 5; art. 101 ust. 1, 2 i 3; art. 105 ust. 1 i 2; art. 106 ust. 1 ustawy z dnia o *pieczy zastępczej*

- Regulaminie organizacyjnym Domu Dziecka zatwierdzonym uchwałą nr 33/80/2020 Zarządu Powiatu Leżajskiego z dnia 26 listopada 2020 r.

Zgodnie z ww. dokumentami organizacyjnymi zakres zadań Domu Dziecka będącego placówką opiekuńczo – wychowawczą był następujący:

- zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania, zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb bytowych, rozwojowych, zdrowotnych, emocjonalnych, społecznych i religijnych,
- realizacja zadań opiekuńczo – wychowawczych adekwatnych do zdiagnozowanych potrzeb dzieci, odpowiadających problemom i działaniom wskazanym m.in. w diagnozach psychofizycznych i planach pomocy,
- prowadzenie zajęć usamodzielniających,
- prowadzenie działań mających na celu powrót dziecka do rodziny biologicznej, umożliwienie kontaktu z rodzicami i innymi bliskimi (chyba, że sąd postanowił inaczej),
- zapewnienie dostępu do kształcenia dostosowanego do wieku i możliwości rozwojowych,
- obejmowanie działaniami terapeutycznymi oraz zapewnienie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Zakres zadań dla pracowników Placówki (dyrektora, wychowawców, pedagoga, pracownika socjalnego⁹) określony został także w:

- Kodeksie Etyki Pracowników Domu Dziecka w Nowej Sarzynie przyjętego zarządzeniem nr 4/2014 Dyrektora Domu Dziecka z dnia 3 stycznia 2014 r.
- w procedurach wprowadzonych w Placówce z dniem 5 marca 2022 r. zarządzeniem nr 2/2022 Dyrektora Domu Dziecka w Nowej Sarzynie określających postępowanie wychowawcy w zakresie pomocy wychowankowi w różnych sytuacjach,
- Standardach Ochrony Małoletnich w Domu Dziecka w Nowej Sarzynie przyjętych zarządzeniem nr 2/2024 Dyrektora Domu Dziecka w Nowej Sarzynie z dnia 26 lutego 2024 r.

(akta kontroli str. 3 – 34, 35 – 46, 47 - 66)

W zarządzeniu nr 2/2022 Dyrektora Domu Dziecka w zakresie procedury przyjęcia dziecka do Placówki określono możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę, tj. wskazano, że:

- w nagłych przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki Placówka ma obowiązek przyjęcia dziecka bez skierowania i zapewnienie mu opieki do czasu wyjaśnienia sytuacji,
- w nagłych przypadkach (noc, święta) pracownik pełniący dyżur zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej, zawierającej następujące informacje: data i godzina przyjęcia dziecka, przez kogo zostało dowiedzione, przyczyny zaistniałej sytuacji, aktualny stan zdrowia dziecka, podpis pracownika i przekazującego, po zabezpieczeniu dziecka pracownik powinien poinformować Dyrektora Placówki,
- niezwłocznie po umieszczeniu dziecka, uwzględniając czas, miejsce i inne okoliczności pedagog rozpoczyna proces diagnostyczny dziecka,

⁹ Wykaz stanowisk zgodny z Regulaminem organizacyjnym Domu Dziecka z dnia 26 listopada 2020 r.

- w oparciu o przygotowaną diagnozę i posiadaną dokumentację wychowawca niezwłocznie opracowuje plan pomocy dziecku.

(akta kontroli str. 35 - 46)

W latach 2022 – 2024 w Placówce nie przebywały dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności¹⁰.

(akta kontroli str. 102 - 103)

2. Ustalono, że Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego spełniał wymogi dotyczące miejsca jej prowadzenia określone ustawą o *pieczy zastępczej*¹¹. Dom Dziecka w Nowej Sarzynie usytuowany jest w jednym budynku ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. W 2019 r. Powiat Leżajski przeprowadził zmiany organizacyjne polegające na administracyjnym podziale budynków i działki, w związku z tym powstały dwie niezależne nieruchomości gruntowe i dwa budynki¹². Podział nieruchomości został udokumentowany wypisem z rejestru gruntów z 27 listopada 2019 r. i wypisem z kartoteki budynków z dnia 27 listopada 2019 r. W związku z powyższym budynek, w którym funkcjonuje Dom Dziecka spełnia warunki w zakresie wymagań lokalowych oraz standardów opiekuńczo – wychowawczych.

(akta kontroli str. 69 – 101, 155 - 158)

3. Przeprowadzone w toku niniejszej kontroli oględziny¹³ wykazały, że w Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w § 18 ust.3 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Pomieszczenia dla dzieci znajdowały się na dwóch piętrach i parterze. Dzieciom zapewniono zgodnie ze standardami dobre warunki do życia, nauki i zabawy. Dla dzieci wydzielonych zostało sześć pokoi mieszkalnych, w tym dwa pokoje trzyosobowe (jeden o powierzchni ok. 37m², dwa - po ok. 25m²), dwa pokoje dwuosobowe (jeden - 14m², drugi – 19m²), pokój jednoosobowy (ok. 15 m²). Pokoje mieszkalne (usytuowane na jednym piętrze) wyposażone zostały w łóżka, biurka, lampki, komody, szafy przesuwne, meble, w których wychowankowie mogą przechowywać rzeczy osobiste i odzież, zabawki, sprzęt sportowy. Pokoje są właściwie doświetlone, kolorowe. Wydzielone zostały także inne pomieszczenia m.in. sala zabaw, sala telewizyjna, biblioteka, aneks kuchenny. Na obydwu kondygnacjach znajdują się łazienki (po ok. 23 m² każda) z dwoma prysznicami, dwoma wc oznakowanymi dla dziewcząt i chłopców, zapewniające intymność i korzystanie z zasadami higieny, a także pomieszczenia do suszenia bielizny. Pomieszczenia Placówki utrzymane były w czystości i porządku. Wychowankowie mogli korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa. Nie stworzono barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu do i z budynku.

(akta kontroli str.69 – 101, 146 – 149, 155 - 158)

4. Zgodnie z zezwoleniem Wojewody Podkarpackiego z dnia 9 marca 2020 r., w Domu Dziecka w tym samym czasie mogło przebywać nie więcej niż 14 wychowanków.

¹⁰ jeden chłopiec posiadał orzeczenie o niepełnosprawności z dnia 7 grudnia 2021 r., który był przypisany do Domu Dziecka w okresie od 23 marca do 1 listopada 2023 r. a faktycznie przebywał w MOW Debrzno, gdzie prowadzone były zajęcia rewalidacyjne. W Domu Dziecka w Nowej Sarzynie przebywał jako urlopowany do Placówki na okres wakacji od 28 lipca do 12 sierpnia 2023 r.

¹¹ w art. 106 ust. 2, 2a, 3, 3a, 9, 10, 11 ustawy o pieczy zastępczej.

¹² Dom Dziecka w Nowej Sarzynie, ul. Łukasiewicza 5, Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Nowej Sarzynie, ul. Łukasiewicza 3.

¹³ Na podstawie art. 39 ustawy o NIK, w obecności Dyrektora Domu Dziecka w Nowej Sarzynie w dniu 14 października 2024 r. dokonano oględzin warunków mieszkaniowych w Placówce, w szczególności zagęszczenie łóżek, stanowisk do nauki, przygotowania i spożywania posiłków w kontekście wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie pieczy zastępczej

W latach 2022 – 2024 w Placówce przebywały dzieci w liczbie zgodnej z obowiązującymi przepisami, uregulowaniami wewnętrznymi i zezwoleniami Wojewody Podkarpackiego zwiększającymi limit miejsc. W 2023 r. Wojewoda Podkarpacki trzykrotnie zwiększał limit miejsc w Domu Dziecka¹⁴, uzasadniając to koniecznością umieszczenia rodzeństwa, tj.:

- opinia S-I.431.5.35.2022.EJ z 16 stycznia 2023 r. zezwalająca na zwiększenie limitu miejsc o dwa. W dniu 2 grudnia 2022 r. przyjęto do Placówki czteroosobowe rodzeństwo i tym samym przekroczono limit miejsc o dwa. Dyrektor Placówki zwróciła się z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego o zwiększenie limitu miejsc ze względu na nierozdzielanie rodzeństwa. W uzasadnieniu wskazano art. 95 ust 3a ustawy o pieczy zastępczej, z uwagi na fakt iż dwóch wychowanków przebywało poza Placówką (jeden w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapeutycznym (MOS) w Ostrowcu Świętokrzyskim, jeden w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym (MOW) w Łańcucie). Liczba faktycznie przebywających w Placówce dzieci wynosiła 14,
- opinia S-I.431.5.8.2023.EJ z dnia 21 marca 2023 r. zezwalająca na zwiększenie limitu miejsc o jedno miejsce. Dyrektor Placówki zwróciła się z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego o zwiększenie limitu miejsc ze względu na konieczność przyjęcia wychowanka pochodzącego z Powiatu Leżajskiego, któremu Sąd uchylił postanowienie o umieszczeniu w rodzinie zastępczej. W uzasadnieniu wskazano art. 95 ust 3a ustawy o pieczy zastępczej, z uwagi na fakt jeden wychowanek przebywał poza Placówką (w MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim). Liczba faktycznie przebywających w Placówce dzieci wynosiła 14,
- decyzja S-I.9423.3.33.2023.EJ z dnia 13 października 2023 r. zezwalająca na zwiększenie limitu miejsc o dwa. W dniu 8 września 2023 r. przyjęto do Placówki dwuosobowe rodzeństwo i tym samym przekroczono limit miejsc o dwa. Dyrektor Placówki zwróciła się z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego o zwiększenie limitu miejsc ze względu na interwencyjne przyjęcie braci. W uzasadnieniu wskazano art. 95 ust 3a ustawy o pieczy zastępczej, z uwagi na fakt iż czterech wychowanków przebywało poza Placówką (jeden w MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim, jeden w MOW w Debrznie, jeden w MOW w Rusinowie Koneckim, jeden w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym (SOSW) w Leżajsku). Liczba faktycznie przebywających w Placówce dzieci wynosiła 14.

(akta kontroli str. 113 – 114, 121 – 137, 159 - 161)

W latach 2022 – 2024 w Domu Dziecka nie przebywało więcej niż 14 dzieci¹⁵. W poszczególnych latach liczba dzieci objętych opieką była następująca:

- w 2022 r. – opieką objęto 26 dzieci, z czego dziewięć zostało przyjętych do Placówki, 10 opuściło (pięć zostało umieszczonych w rodzinie zastępczej, dwoje dzieci powróciło do rodziny biologicznej, troje zostało usamodzielnionych po ukończeniu 18 r. życia). Poza Placówką przebywało czterech wychowanków: jeden w SOSW w Leżajsku, jeden w MOW w Łańcucie, jeden w MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim, jeden w MOW w Zawichoście,

¹⁴ W okresie objętym kontrolą Wojewoda Podkarpacki wydał w 2023 r. dwie opinie i jedną decyzję o zwiększenie limitu miejsc w Domu Dziecka. Przyczyny zwiększenia to odpowiednio: ze względu na interwencyjne przyjęcie braci, nierozdzielenie rodzeństwa, dziecko z Powiatu Leżajskiego.

¹⁵ Z wyłączeniem dzieci przebywających w MOW, MOS i OOW.

- w 2023 r. – opieką objęto 19 dzieci, z czego przyjętych zostało troje (w tym dwóch wychowanków przyjęto na skutek interwencji), troje dzieci opuściło (jeden wychowanek powrócił do rodziny biologicznej, dwóch wychowanków zostało usamodzielnionych). Poza placówką przebywało czterech wychowanków: jeden w MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim, jeden w MOW w Debrznie, jeden w SOSW w Leżajsku, jeden w MOW w Rusinowie Koneckim,
- w 2024 r.(do końca września) – w Placówce było 16 dzieci¹⁶, nie było zmian. Poza Placówką przebywało trzech wychowanków: jeden w SOSW w Leżajsku, jeden w MOW w Rusinowie Koneckim, a następnie w OOW w Koszalinie, jeden w MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim.

(akta kontroli str. 102 – 103, 108 – 114)

W Placówce stosowano *Standardy Ochrony Praw Dziecka sformułowane przez Rzecznika Praw Dziecka (RPDz) dotyczące pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych*, a wskazujące prawo dziecka do:

- wychowywania w rodzinie i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny,
- stabilnego środowiska wychowawczego oraz zaspokajania potrzeb rozwojowych,
- nauki i wypoczynku,
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia,
- życia bez przemocy,
- informacji i wyrażania opinii,
- poszanowania tożsamości kulturowej i religijnej,
- zaleceń dotyczących pracy wychowawców i innych pracowników placówki.

Procedury postępowania w tym zakresie określone zostały, m.in.:

- zarządzeniem dotyczącym postępowania wychowawcy w zakresie pomocy wychowankowi w różnych sytuacjach,
- zarządzeniem w sprawie wprowadzenia Kodeksu Etyki oraz w przydziałach czynności dla wychowawcy koordynatora z dnia 1 kwietnia 2021 r.
- zarządzeniem w sprawie Standardów Ochrony Małoletnich w Placówce.

(akta kontroli str. 12 – 46, 47 – 66, 104 - 107)

5. Zapisy dotyczące wieku dzieci, które mogą przebywać w Placówce określone zostały w Regulaminie Organizacyjnym Domu Dziecka¹⁷ i były zgodne z przepisami ustawy o pieczy zastępczej¹⁸. W okresie objętym kontrolą do Placówki przyjęto ośmioro dzieci poniżej 10 roku życia, tj.

- 1) chłopiec 2,5 letni umieszczony 4 października 2016 r. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Przeworsku¹⁹, ze starszym 10 letnim bratem z powodu niewydolności wychowawczej rodziców, licznych zaniedbań, uzależnienia rodziców od narkotyków i alkoholu (ojciec w tym czasie przebywał w Zakładzie Karnym),

¹⁶ Dzieci przypisane były do Domu Dziecka w Nowej Sarzynie, jednak faktycznie trzech wychowanków przebywało poza Placówką.

¹⁷ uchwała nr 33/80/2020 Zarządu Powiatu Leżajskiego z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu organizacyjnego Domu Dziecka w Nowej Sarzynie.

¹⁸ art. 35 ust. 1; art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej

¹⁹ sygn. akt III Nsm. 218/16

- 2) dziewczynka umieszczona 15 czerwca 2021 r. w wieku 3 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Leżajsku²⁰ ze starszym 10 letnim bratem z powodu licznych zaniedbań wychowawczych, przebywania matki w Zakładzie Karnym z powodu znęcania się nad dziećmi i handlu narkotykami,
- 3) dziewczynka umieszczona 26 sierpnia 2021 r. w wieku 5 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Leżajsku²¹ ze starszym rodzeństwem: 12 letnim bratem, 13 letnią siostrą i 16 letnim bratem z powodu licznych zaniedbań, zaostrzenia choroby psychicznej ojca zagrażającej bezpieczeństwu dzieci i alkoholizmu matki,
- 4) dziewczynka umieszczona 1 grudnia 2022 r. w wieku 6 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie²² ze starszą 10 letnią siostrą, 14 letnim bratem i 5 letnim bratem przekazana z rodzinnego pogotowia opiekuńczego gdzie przebywali z powodu alkoholizmu matki i znęcania się ojca, przebywającego w Zakładzie Karnym,
- 5) chłopiec umieszczony 1 grudnia 2022 r. w wieku 5 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie²³ ze starszą 10 letnią siostrą, 14 letnim bratem i 6 letnią siostrą przekazany z rodzinnego pogotowia opiekuńczego gdzie przebywali z powodu alkoholizmu matki i znęcania się ojca, przebywającego w Zakładzie Karnym,
- 6) chłopiec 7 letni umieszczony 26 sierpnia 2021 r. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Leżajsku²⁴ ze starszym 10 letnim bratem z powodu zaostrzenia choroby psychicznej matki zagrażającej ich bezpieczeństwu i licznych zaniedbań,
- 7) chłopiec umieszczony 4 stycznia 2022 r. w wieku 9 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Leżajsku²⁵ z 12 letnią siostrą z powodu licznych zaniedbań spowodowanych niewydolnością wychowawczą i rozpadu związku rodziców, a także ich alkoholizmu,
- 8) chłopiec umieszczony w trybie natychmiastowym 8 września 2023 r. w wieku 9 lat na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Kłodzku²⁶ ze starszym 10 letnim bratem z powodu prowadzonej przez Prokuraturę sprawy wobec ojca o znęcanie się nad dziećmi.

(akta kontroli str. 108 – 112, 115 - 120)

6. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym w strukturze organizacyjnej Domu Dziecka w latach 2022 – 2024 wyszczególnione były następujące stanowiska: dyrektor, wychowawca koordynator, młodszy wychowawca, pedagog, psycholog, pracownik socjalny. Nie zatrudniano opiekunów dziecięcych, ani też nie korzystano z pomocy wolontariuszy. Psycholog wykonywał zadania na podstawie umowy zlecenia²⁷ w wymiarze 4 godzin miesięcznie (1 godzina tygodniowo od 15.00 do 16.00 w każdą sobotę). Zakres ustalonych dla psychologa zadań obejmował współpracę z wychowawcami i pedagogiem dotyczącą diagnozowania wychowanków, udzielanie porad psychologicznych wychowankom, wsparcie psychologiczne w sytuacjach trudnych i traumatycznych.

²⁰ sygn. akt III Nsm. 195/21,

²¹ sygn. akt III Nsm.205/18

²² sygn. akt III Nsm.598/21

²³ sygn. akt III Nsm 598/21

²⁴ sygn. akt III Nsm 244/20

²⁵ sygn. akt. III NSm 39/20

²⁶ sygn. akt III Nsm. 386/23

²⁷ Umowy zlecenia: Nr 1/2022 z 3 stycznia 2022 r., nr 1/2023 z 11 stycznia 2023 r., nr 1/2024 z 22 stycznia 2024 r. W warunkach umowy z psychologiem określone zostały zasady dokumentowania czynności zrealizowanych przez psychologa, tj. załączniki do umowy zlecenia stanowią: ewidencja godzin przepracowanych przez zleceniobiorcę oraz karta obserwacji psychologicznej wychowanka Domu Dziecka.

Pozostali pracownicy Placówki byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w zróżnicowanym wymiarze czasu pracy (pedagog ¼ etatu, czterech wychowawców koordynatorów w pełnym wymiarze czasu pracy i jeden w wymiarze ¾ etatu, młodszy wychowawca ½ etatu w wymiarze 20 godzin tygodniowo).

Ustalono, że pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, gwarantujące należyte wypełnianie obowiązków. Na stanowisku Dyrektora Domu Dziecka zatrudniono osobę spełniającą wymogi określone w art. 97 ust.1 i 3 *ustawy o pieczy zastępczej*. Wszyscy zatrudnieni w Placówce wychowawcy, pedagog oraz pracownik socjalny posiadali kwalifikacje wymagane na stanowiskach, na których byli zatrudnieni. Wszyscy pracownicy Domu Dziecka, którzy pracowali z dziećmi w latach 2022 – 2024 spełniali wymogi określone w art. 98 ust. 3 *ustawy o pieczy zastępczej*. Pracownicy Placówki przedłożyli wymagane aktualne wypisy z Rejestru Sprawców Przestępstw Seksualnych oraz złożyli oświadczenia dotyczące niefigurowania w bazie danych ww. Rejestru.

(akta kontroli str. 138 – 140, 141 - 142)

Dyrektor i wychowawcy ukończyli studia podyplomowe podnoszące ich kwalifikacje zawodowe (w tym z zakresu: organizacji i metod pomocy społecznej, poradnictwa zawodowego na współczesnym rynku pracy, pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej, edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością). Jeden pracownik (wychowawca koordynator) posiadał uprawnienia do prowadzenia rehabilitacji osób z niepełnosprawnością. Pracownicy zatrudnieni w Placówce posiadali kwalifikacje do prowadzenia terapii pedagogicznej, kompensacyjnej, rewalidacyjnej. Zajęcia psychoterapeutyczne realizowane były na podstawie zawartego porozumienia o współpracy Placówki z Ośrodkiem Środowiskowej Opieki Psychologiczno - Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży I stopień Referencyjności „Dobry Start” w Rzeszowie.

Pracownicy (dyrektor, wychowawcy, pedagog, pracownik socjalny) korzystali ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje oraz z poradnictwa mającego na celu wsparcie w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, a także przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Osoby zatrudnione w Domu Dziecka uczestniczyły w latach 2022 – 2024 w szkoleniach dotyczących m.in. współdziałania z wychowankami z zaburzonym zachowaniem, systemów motywacyjnych i planów dnia (5 osób), anatomii odpowiedzialności w obszarze ludzkiej seksualności (5), zarządzania stresem i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu (6), ochrony danych osobowych (8), reagowania na zamachy terrorystyczne (1), procedur w placówce opiekuńczo – wychowawczej (1).

(akta kontroli str. 141 – 142, 162 - 167)

W Placówce wprowadzono zasady wspierania osób pracujących z dziećmi w radzeniu sobie z codziennymi wyzwaniami wynikającymi ze specyfiki ich pracy. Zasady te określone zostały w obowiązujących procedurach, a także w regulaminie organizacyjnym Domu Dziecka. W latach 2022 – 2024 odbyły się cztery spotkania wspierające wychowawców Domu Dziecka²⁸. W spotkaniach uczestniczyli dyrektor, pedagog i wychowawcy, a omawianą tematyką były problemy dotyczące m.in. codziennego funkcjonowania Placówki, wdrażania procedur pomocy wychowankom, organizacji roku szkolnego, planów działania Placówki na poszczególne lata, wdrażania standardów ochrony małoletnich w kontekście pracy wychowawcy. Spotkania zostały zaprotokołowane w zeszycie protokołów i podpisane przez uczestniczących. Podczas spotkania 19 stycznia 2023 r. dla wychowawców dodatkowo przeprowadzono warsztaty ceramiczne, a w dniu 28 sierpnia 2024 r.

²⁸ w dniach: 7 września 2022 r., 1 września 2023 r., 19 stycznia 2023 r., 28 sierpnia 2024 r.

odbyło się szkolenie przeprowadzone przez pedagoga specjalnego – terapeutę w zakresie zarządzania stresem i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu. Każdorazowo omawiano techniki dobrej komunikacji z wychowankami i ich rodzinami, a także bieżące problemy wychowawcze.

(akta kontroli str. 47 – 66, 143 – 144)

7. W latach 2022 – 2024 w Placówce przeprowadzonych zostało dziesięć kontroli, w wyniku, których nie stwierdzono nieprawidłowości. Zakres podmiotowy i przedmiotowy kontroli był następujący:

- Wojewoda Podkarpacki (jedna kontrola w 2022 r. i dwie w 2023 r.) w zakresie oceny zgodności uregulowań prawnych oraz spełnienia odpowiednich standardów lokalowych i kadrowych w związku z wnioskiem Dyrektora Domu Dziecka o wyrażenie zgody na przekroczenie limitu miejsc,
- Starostwo Powiatowe w Leżajsku (dwie kontrole w 2022 r., jedna w 2023 r. i jedna w 2024 r.) w zakresie sprawdzenia poprawności stosowania procedury zgłaszania naruszeń ochrony danych osobowych, realizacji zaleceń pokontrolnych z kontroli wykonania planu finansowego w 2020 r. oraz sprawdzenia zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami,
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Leżajsku (trzy kontrole, po jednej w każdym roku) w zakresie stanu technicznego i sanitarno – higienicznego Domu Dziecka.

W kontrolowanym okresie działalność opiekuńczo – wychowawcza Placówki nie była przedmiotem kontroli Wojewody Podkarpackiego, ani też innych organów. Działalność ta nie była przedmiotem skarg i wniosków do Dyrektora Domu Dziecka, Starosty Leżajskiego, ani do Wojewody Podkarpackiego.

(akta kontroli str. 145 – 149, 150 – 154, 444 - 447)

Ustalone nieprawidłowości	W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA	W ocenie Najwyższej Izby Kontroli w Domu Dziecka zapewniono – wynikające z przepisów prawa – niezbędne warunki organizacyjne, kadrowe i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje wynikające z obowiązujących przepisów. Placówka realizowała określone cele i ustalony zakres zadań, który był zgodny z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi. W okresie objętym kontrolą liczba dzieci przebywających w Placówce i ich wiek odpowiadały wymogom w tym zakresie.

OBSZAR	2. Realizowanie działań opiekuńczo – wychowawczych
Opis stanu faktycznego	1. Na przykładzie próby 12 spraw dotyczących dokumentacji związanej z przyjęciem 13 dzieci do Placówki w latach 2022 – 2024 (z tego 9 z 2022 r. i 3 z 2023 r. ²⁹) ustalono, że dla wszystkich dzieci pedagog zatrudniony w Placówce sporządził diagnozy psychofizyczne. Diagnozy opracowane zostały niezwłocznie po przyjęciu dzieci do Placówki, tj. w terminie od 1 dni do 8 dni i zawierały wszystkie wymagane elementy określone w § 14 <i>ust. 1, 2, 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej</i> . Wszystkie diagnozy uwzględniały: analizę rozwoju dziecka, jego mocnych i słabych stron oraz

²⁹ W 2022 r. przyjętych zostało 9 dzieci, w 2023 r. – 4, a w 2024 r. nie było przyjęć dzieci ze względu na brak wolnych miejsc.

potrzeb w zakresie opiekuńczym, rozwojowym, emocjonalnym i społecznym. Wskazywały przyczyny kryzysu w rodzinie oraz jego wpływ na rozwój dziecka, relacje dziecka z jego najbliższym otoczeniem. Diagnozy zawierały stosownie do wieku, rozwoju i doświadczenia dziecka wskazania dotyczące m.in. dalszej pracy pedagogicznej, programu terapeutycznego, pracy z rodziną dziecka.

W przypadku analizowanych 12 diagnoz nie określono wskazań wynikających § 14 ust. 4, pkt 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, tj. diagnozy nie zawierały, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

W przypadku analizowanych 10 diagnoz z uwzględnieniem sytuacji prawnej dziecka założono działania zmierzające do umożliwienia powrotu pod opiekę rodziców biologicznych, zaś w dwóch przypadkach z powodu rozwiązania rodziny zastępczej i powrotu dzieci do Placówki, ponowne ich umieszczanie w rodzinie zastępczej było niemożliwe.

Zgodnie z *rozporządzeniem w sprawie pieczy zastępczej* diagnozy psychofizyczne powinny zawierać dostosowane do wieku, rozwoju i doświadczenia dziecka wskazania dotyczące przygotowania do usamodzielnienia. W 12 diagnozach nie zamieszczono wskazań dla dziecka w zakresie usamodzielnienia, a zagadnienia te w części ujęto w diagnozie w omówieniu potrzeb opiekuńczych.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że Placówka realizowała podstawowe jej zadania w zakresie przygotowania wychowanków do usamodzielnienia oraz mające na celu powrót dziecka do rodziny biologicznej (z uwzględnieniem sytuacji prawnej dziecka). W toku niniejszej kontroli opracowany został i wdrożony do stosowania w Placówce poprawny formularz diagnozy psychofizycznej wychowanka uwzględniający wszystkie wymagania, wynikające z *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

W formularzu diagnozy zamieszczono m.in. wskazania dotyczące pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka, a także przygotowania do usamodzielnienia.

(akta kontroli str. 168 – 179, 305 – 308, 324 - 326)

W Placówce realizowane były plany zajęć usamodzielniających stanowiące integralną część planów działalności Domu Dziecka obowiązujących w latach 2022 -2024. Plany zajęć usamodzielniających dostosowane zostały do wieku, rozwoju oraz doświadczenia dziecka i opracowane były na poszczególne miesiące w latach 2022/2023 – 2024/2025. W ramach realizacji tych zadań m.in. analizowane były przepisy i procedury związane z usamodzielnieniem, przepisy dotyczące RODO, procedury wniosku o wydanie paszportu, związane z uzyskaniem prawa jazdy, udział w przygotowywaniu posiłków (kolacji wigilijnej, śniadania Wielkanocnego), załatwianie spraw w Urzędzie Pocztowym.

(akta kontroli str.115 – 120, 309 – 320)

2. W latach 2022 – 2024 Dom Dziecka zapewnił wychowankom udział w planowanych³⁰ zajęciach wychowawczych, kompensacyjnych, terapeutycznych i rewalidacyjnych. W psychoterapii dzieci korzystały z usług psychologa raz w tygodniu (jedna godzina), a także z Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologiczno -Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży I stopień Referencyjności „Dobry Start” w Rzeszowie. Wszystkim dzieciom zapewnione zostały świadczenia wskazane w § 18 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* oraz w art. 93 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej*.

³⁰ Ujętych w rocznych planach działalności Domu Dziecka obowiązujących w latach 2022 -2024.

W Placówce obowiązują wprowadzone z dniem 5 marca 2022 r. procedury³¹ określające postępowanie wychowawcy w zakresie pomocy wychowankowi w następujących sytuacjach, tj.:

- przyjęcia do Domu Dziecka,
- zwalniania wychowanków do domu rodzinnego,
- zwalniania wychowanków poza teren placówki,
- ucieczki wychowanka lub samodzielnego opuszczenia placówki,
- udzielenia pomocy wychowankowi, któremu wyrządzono krzywdę,
- współpracy z rodzinami zaprzyjaźnionymi,
- postępowania w razie wypadku wychowanka,
- przebiegu dyżuru nocnego,
- możliwości odwołania wychowanka od zaleconych kar.

Obowiązujące w Placówce regulacje wewnętrzne (statut, regulamin organizacyjny, ww. procedury)³² określały sposób przekazywania i dokumentowania informacji o dzieciach, procedury postępowania w przypadku przemocy, prawa i obowiązki wychowanków, w tym dotyczące kar i nagród. Opracowane uregulowania, zasady i systemy oceny określały procedury pozytywnej dyscypliny, a przyjęte metody wychowawcze oraz zapisy dotyczące oceny i kar nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowawczemu.

W ww. procedurach określono zasady dotyczące m.in.

- sposobu przekazywania i dokumentowania informacji³³ między pracownikami Placówki na temat dzieci dotyczącej procesu wychowania i podejmowanych decyzji, w tym w związku z zachowaniem agresywnym lub innym niestosownym do wieku,
- zasady zgłaszania przez wychowanków swoich uwag, postulatów, wniosków, opinii dotyczących spraw osobistych i Placówki, w tym wychowawców,
- sposobu karania i nagradzania oraz możliwości odwoływania się od zastosowanych kar.

Zawarte w ww. uregulowaniach wewnętrznych procedury postępowania zostały przekazane do wiadomości wychowankom i pracownikom zatrudnionym w Placówce. Fakt zapoznania się z obowiązującymi zasadami był potwierdzany podpisami wychowanków i pracowników na protokołach ze spotkań, na których prezentowane były obowiązujące w Placówce procedury³⁴.

Do Dyrektora Placówki nie wpływały skargi i odwołania wychowanków od nałożonych na nich kar. Nie odnotowano także nieprawidłowego zachowania pracowników Placówki względem dzieci, naruszających ich godność i poczucie bezpieczeństwa.

(akta kontroli str. 12 – 34, 35 – 46, 47 – 66, 444 - 447)

³¹ zarządzenie nr 2/2022 Dyrektora Domu Dziecka.

³² Statut, Regulamin organizacyjny, Procedury określające postępowanie wychowawcy w zakresie pomocy wychowankowi w różnych sytuacjach.

³³ Obowiązuje forma pisemna przekazu informacji, dopuszczalna jest także forma ustna poprzez dokumentowanie jej w formie sporządzanych notatek służbowych. W Domu Dziecka prowadzony jest dziennik zajęć opiekuńczo – wychowawczych zawierający zakres pracy pedagogiczno – opiekuńczej w danym dniu, ze wskazaniem: nazwiska wychowawcy, godzin pracy oraz tematyki zajęć i liczby uczestniczących wychowanków. W każdym dniu przedstawiony został przebieg dyżuru nocnego w poszczególnych godzinach, ze wskazaniem adnotacji o dokonywaniu obchodów nocnych co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy.

³⁴ 5 marca 2022 r. i 2 września 2024 r.

Zasady dotyczące sposobu karania³⁵ i nagradzania³⁶ dzieci określone zostały w regulaminie organizacyjnym Placówki, a także w zarządzeniach Dyrektora Domu Dziecka, tj. nr 1/2017 z dnia 4 października 2017 r. w sprawie kar i nagród stosowanych wobec wychowanków Domu Dziecka i nr 3/2024 z dnia 1 czerwca 2024 r. w sprawie Regulaminu przyznawania kieszonkowego dla wychowanków Domu Dziecka. Informacje dotyczące nałożonej kary³⁷ lub przyznanej nagrody były odnotowane w dzienniku zajęć opiekuńczo – wychowawczych. Zgodnie z obowiązującymi procedurami kary nie były stosowane w obecności innych wychowanków³⁸.

W kontrolowanym okresie w Placówce odbywały się raz na miesiąc spotkania społeczności, na których przedstawiane były m.in. prawa i obowiązki dziecka, w tym prawa do pomocy radzenia sobie w trudnych sytuacjach, zakres indywidualnej pomocy specjalistów, prawa do szacunku, prawa do wyrażania swoich opinii. W trakcie tych spotkań informowano dzieci o obowiązującym w Placówce systemie kar i nagród, a także instytucjach, w których mogą uzyskać pomoc (Rzecznik Praw Dziecka, Policja, Ośrodek Pomocy dla Pokrzywdzonych).

(akta kontroli str. 67 – 68, 104 – 107, 115 – 120, 339 - 351)

W latach 2022 – 2024 dla każdego podopiecznego przyjętego do Placówki sporządzono plan pomocy dziecku i zapewniono odpowiednie świadczenia wynikające z przepisów *ustawy i rozporządzenia o pieczy zastępczej*³⁹. Plany pomocy dziecku umieszczonemu w placówce opiekuńczo – wychowawczej opracowane zostały przez wychowawcę prowadzącego we współpracy z pedagogiem⁴⁰, w terminie od 1 dni do 8 dni dnia przybycia dziecka do Placówki i niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej przez pedagoga (w tym samym dniu lub do 2 dni). Plany pomocy zostały zaakceptowane i podpisane przez dyrektora Placówki.

Plany pomocy były dostosowane do celów i zadań oraz zidentyfikowanych potrzeb dziecka oraz uwzględniały wszystkie okoliczności stwierdzone w diagnozach psychofizycznych. Objęte analizą plany pomocy dziecku odnosiły się do sytuacji rodzinnej, rozwoju psychicznego, fizycznego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka. Zawierały cele i działania krótko i długoterminowe adekwatne do wieku dziecka jego możliwości psychofizycznych, sytuacji rodzinnej, stopnia przebiegu procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia, wyznaczały cele pracy z dzieckiem uwzględniające możliwość powrotu do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej/zastępczej lub przygotowanie do usamodzielnienia⁴¹. Założone w *planach pomocy dziecku* cele i działania, zawierały precyzyjne określenia, były realne i dostosowane do indywidualnej sytuacji wychowanka, nie były standardowe, różniły się dla poszczególnych dzieci. Plany

³⁵ Upomnienie przez wychowawcę, nagana dyrektora udzielana ustnie lub w przypadku dalszego łamania norm i zasad na piśmie, poinformowanie opiekunów prawnych, rażące naruszenie zasad społecznych Domu Dziecka skutkujące poinformowaniem właściwych sądów.

³⁶ Pochwała udzielona przez wychowawcę, wyróżnienie przez dyrektora i poinformowanie opiekunów prawnych, podniesienie wysokości kieszonkowego, nagroda w postaci rzeczowej.

³⁷ W latach 2022 – 2024 udzielona została jedna nagana na piśmie. Nagroda w postaci podwyższa kieszonkowego stosowana była dla dwóch/trzech wychowanków w miesiącu. Nagrody rzeczowe (gry, puzzle i zabawki) dla dwóch/trzech wychowanków w skali miesiąca. Raz w miesiącu na spotkaniu społeczności Dyrektor Domu Dziecka udziela pochwał dla wybranych wychowanków.

³⁸ Zgodnie z obowiązującymi w Domu Dziecka procedurami kary udzielane były przez Dyrektora Domu Dziecka w obecności wychowawcy.

³⁹ art. 4 pkt 4, 5, 7, 9; art. 93 ust. 4 pkt 1, 2, 5, 6, 7; art. 100 ust. 1; art. 100 ust. 2 i 3 ustawy o *pieczy zastępczej*; § 13 ust. 2 pkt 3, § 15 ust. 1, 2, 3, 4, 5 i 6; § 17 ust. 1 pkt 1; § 18 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 i ust. 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

⁴⁰ w przypadku wszystkich analizowanych spraw nie został przydzielony rodzinie asystent rodziny

⁴¹ W przypadku 12 analizowanych spraw określone cele i działania nie wskazywały na możliwość umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej/zastępczej, ze względu na sytuację prawną dziecka.

pomocy dziecku opracowane zostały z wykorzystaniem: diagnoz psychofizycznych, dokumentacji dotyczącej dziecka (odpis aktu urodzenia, orzeczenie sądu o umieszczeniu dziecka w Placówce lub wniosku o umieszczenie dziecka w Placówce), dokumentów o stanie zdrowia, dokumentów ze szkoły, informacji o prowadzonej pracy z rodziną dziecka i jej rezultatach oraz analizy m.in. zmian procesu rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w trakcie pobytu w Placówce, jego potrzeb w sferze opiekuńczej, rozwojowej, emocjonalnej, relacji społecznych, funkcjonowania w szkole, możliwości powrotu do rodziny biologicznej. Plany pomocy dziecku uwzględniały informacje przekazywane przez podmioty organizujące pracę z rodziną, zawierały opis wpływu sytuacji kryzysowej w rodzinie na rozwój dziecka.

(akta kontroli str. 180 – 243, 327 - 330)

Ustalono, że w Placówce analizie poddawane były raz na pół roku przez wychowawców wszystkie plany pomocy dziecku, a wyniki tej analizy były przedstawiane na posiedzeniach Zespołu ds. oceny sytuacji dziecka. Wyniki analizy były wykorzystane do wprowadzania zmian w planach pomocy.

Wszystkie plany pomocy były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka (nie rzadziej niż co pół roku), a modyfikacji dokonywano po przeprowadzonej przez Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie posiedzenia Zespołu.

(akta kontroli str. 180 – 243, 328 – 330, 392 - 405)

W latach 2022 – 2024 (do 30 września) Dom Dziecka obejmował opieką 29 dzieci, które przebywały w Placówce od 6 miesięcy do 9 lat i 9 miesięcy. W okresie tym Dom Dziecka opuściło 13 wychowanków, tj.:

- pięciu w związku z usamodzielnieniem z tytułu osiągnięcia 18 roku życia,
- troje wróciło pod opiekę rodziny biologicznej (tylko pod opiekę matki),
- pięciu zostało umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej (8 wychowanków nie wyraziło zgody na umieszczenie w rodzinie zastępczej).

Z 29 dzieci objętych opieką Domu Dziecka w latach 2022 – 2024 powyżej dwóch lat przebywało 13 wychowanków, tj.:

- czterech wychowanków przygotowywało się do opuszczenia Placówki i usamodzielnienia w związku z dorosłością (dziewczynka umieszczona 25 maja 2018 r. - usamodzielniona 30 czerwca 2022 r., chłopiec umieszczony 25 maja 2018 r. – usamodzielniony 1 grudnia 2022 r., dziewczynka umieszczona 11 stycznia 2016 r. i nie została zakwalifikowana do adopcji - usamodzielniona 1 sierpnia 2022 r., chłopiec umieszczony 24 sierpnia 2018 r. – usamodzielniony 1 czerwca 2023 r. (Placówka złożyła wniosek do Sądu o zmianę zarządzeń opiekuńczych i powrót do domu, ale nie otrzymała pozytywnej odpowiedzi),
- dwóch chłopców umieszczonych 4 października 2016 r. Sąd najpierw zawiesił władzę rodzicielską ojcu a następnie po jego powrocie z Zakładu Karnego przywrócił, co uniemożliwiło umieszczenie ich w rodzinie adopcyjnej, a w związku z jego deklaracją o złożenie wniosku do Sądu o powrót synów pod jego opiekę i łączącą ich więzią uniemożliwiło również umieszczenie w rodzinie zastępczej (protestowali chłopcy i ojciec).
- dwóch braci umieszczonych 28 stycznia 2015 r. Placówka złożyła wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców, a następnie

wniosek do Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie, jednak chłopcy nie zostali zakwalifikowani do przysposobienia, również próby pozyskania rodziców w obszarze rodziny biologicznej nie powiodły się z powodu zaostrej choroby psychicznej matki, która zastraszała członków rodziny.

- dziewczynka umieszczona 26 października 2018 r. Placówka złożyła wniosek do Sądu o pozbawienie władzy rodzicielskiej matki ale Sąd nie wyraził na to zgody,
- chłopiec umieszczony 25 maja 2018 r. razem z rodzeństwem, które nie wyraziło zgody na umieszczenie w rodzinie innej niż biologiczna ponieważ najpierw matka złożyła deklarację, że wystąpi do Sądu o ich powrót, a następnie ojciec chłopca zadeklarował, że złoży taki wniosek,
- trzech wychowanków umieszczonych 8 sierpnia 2018 r. i 11 sierpnia 2018 r. zostało umieszczonych w rodzinie zastępczej – 11 października 2022 r.

W latach 2022 – 2024 Dyrektor Domu Dziecka przekazywała trzykrotnie do Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie informacje o przebywających w Placówce dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu znalezienia dla nich rodzin przyspasabiających. Działania takie potwierdzały realizację zadania wynikającego z art.100 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej*.

(akta kontroli str. 109 – 112, 115 – 120, 242 – 272, 331 - 334)

3. Wychowankowie brali udział w zajęciach terapeutycznych, w tym terapii pedagogicznej, logopedycznej i zajęciowej, zajęciach rewalidacyjnych, zajęciach kompensacyjnych, treningu umiejętności społecznych. W zajęciach terapeutycznych (w tym z terapii pedagogicznej) jednorazowo nie uczestniczyło więcej niż sześcioro dzieci. W latach 2022 – 2024 z zajęć terapeutycznych skorzystało 17 dzieci, w tym 10 dzieci wyłącznie z terapii pedagogicznej. Liczba dzieci podczas zajęć prowadzonych przez pedagoga i wychowawcę wynikała z potrzeb i rodzajów prowadzonych zajęć.

W latach 2022 – 2024 obowiązywało porozumienie⁴² zawarte z Ośrodkiem Środowiskowej Opieki Psychologicznej - Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży I stopień Referencyjności „Dobry Start” w Rzeszowie określające następujące obszary współpracy z Placówką: (1) prowadzenie lub współprowadzenie zajęć z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, (2) konsultacje psychologiczne dla pracowników pedagogicznych, (3) prowadzenie warsztatów umiejętności społecznych, w tym interpersonalnych, (4) wsparcie w rozwiązywaniu problemów dzieci z obszaru zdrowia psychicznego, (5) współudział w procesie diagnostycznym dzieci oraz w realizacji programu terapeutycznego.

W ramach Porozumienia w 2022 r. dla pięciu dzieci przeprowadzone zostały indywidualne terapie psychologiczne w wymiarze 1 godziny tygodniowo (do dwóch wychowanków terapeuta przyjeżdżał do Placówki), w 2023 r. dla trzech wychowanków w wymiarze 1 godziny tygodniowo (do dwóch wychowanków terapeuta przyjeżdżał do Placówki), w 2024 r. dla trzech wychowanków w wymiarze 1 godziny tygodniowo (do wszystkich terapeuta przyjeżdżał do Placówki).

(akta kontroli str. 115 – 120, 339 – 351, 359 – 368, 369 - 374)

Ustalono, że liczba wychowanków w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych, zajęć prowadzonych przez pedagoga, psychologa albo osobę prowadzącą terapię,

⁴² Porozumienie zawarte zostało w dniu 28 kwietnia 2021 r.

podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć.

W trakcie zajęć opiekuńczo – wychowawczych pod opieką jednego wychowawcy nie przebywało więcej niż 14 dzieci⁴³, zaś podczas zajęć z pedagogiem – nie więcej niż sześcioro dzieci. Wychowawcy kierowali procesem wychowawczym nie więcej niż czworga dzieci⁴⁴ (tj. grupy wychowawcze obejmowały troje, czworo dzieci).

Wychowankowie uczęszczali na zajęcia pozalekcyjne, tj. zajęcia sportowe w ramach SKS (piłka nożna trzech wychowanków, piłka ręczna jedna wychowanka), kółko muzyczne (jedna wychowanka), zajęcia socjoterapeutyczne w Szkole (dwóch wychowanków), zajęcia logopedyczne (dwóch wychowanków), piłka nożna w Klubie Sportowym Unia Nowa Sarzyna (czterech wychowanków), kickboxing w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Nowej Sarzynie (trzech wychowanków) i karate kyokushin (jeden wychowanek). Każdorazowo wychowankowie uczestniczyli w wycieczkach szkolnych ze swoimi klasami, pięciu wychowanków uczęszczało na lekcje j. angielskiego w prywatnej szkole English Steps. Placówka nieodpłatnie korzystała z sali gimnastycznej Centrum Szkolenia Klas Mundurowych w Nowej Sarzynie, gdzie organizowała mecze siatkówki dla wychowanków.

Ponadto dla dzieci organizowane były wyjazdy i wyjścia do kina, do muzeum, wycieczki rowerowe, zajęcia teatralne, ogniska, grille, dzieci prezentowały swoje prace podczas kiermaszu świątecznego w Miejskim Centrum Kultury w Nowej Sarzynie. Placówka posiada na swoim terenie plac zabaw i boisko do piłki plażowej. Podczas wakacji dzieci wyjeżdżały na kolonie i obozy letnie: w 2022 r. wychowankowie przebywali nad morzem w Gdyni i Jarosławcu, w 2023 r. w Rimini we Włoszech, w 2024 r. w Złotych Piaskach w Bułgarii a także w Stegnie i Chłapowie nad morzem.

(akta kontroli str. 104 – 107, 115 – 120, 375 - 377)

W Placówce obowiązywała procedura gospodarowania środkami 500+, 800+⁴⁵, przyjęta zarządzeniem Dyrektora Domu Dziecka nr 4/2019 z dnia 5 listopada 2019 r., według której środki te były gromadzone na indywidualnych subkontach dzieci. Analitykę środków prowadziło Biuro Jednostek Samorządu Powiatowego w Leżajsku. Środki 800+ przeznaczone były na rozwój zainteresowań dzieci, opłatę lekcji angielskiego w prywatnej szkole, wypoczynek wakacyjny, kursy prawa jazdy, zakupy sprzętów i odzieży, o które wnioskowali wychowankowie na obowiązującym formularzu wniosku. Wniosek podpisany przez wychowanka i akceptującego wychowawcę był podstawą do dokonania zakupu, udokumentowanego fakturą lub rachunkiem, podpisanego na odwrocie przez wychowanka. Dla wychowanków pełnoletnich opuszczających Dom Dziecka, na podstawie składanych przez nich wniosków do Dyrektora Domu Dziecka, zgromadzone środki przekazywane były na ich konta bankowe. W przypadku dzieci niepełnoletnich opuszczających Placówkę o środki te wnioskowali opiekunowie prawni.

(akta kontroli str. 440 – 443)

W latach 2022 – 2024 w Placówce zatrudnionych było pięciu wychowawców koordynatorów zajmujących 4 i $\frac{3}{4}$ etatów (czterech w wymiarze 40 godzin tygodniowo i jeden 30 godzin tygodniowo) oraz jeden młodszy wychowawca w wymiarze $\frac{1}{2}$

⁴³ W roku szkolnym 2024/2025 wychowankowie uczęszczali do następujących szkół: Szkoła Podstawowa w Nowej Sarzynie (10 dzieci), SOSW w Leżajsku (1 osoba), Szkoła Branżowa I stopnia w Zespole Szkół Technicznych w Leżajsku (3 osoby), Szkoła Branżowa I stopnia przy MOS w Ostrowcu Świętokrzyskim, Szkoła Branżowa I stopnia przy OOW w Koszalinie.

⁴⁴ Dopuszczalna grupa wychowawcza to pięcioro dzieci.

⁴⁵ Ustawa z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1576.)

etatu⁴⁶. W Placówce nie zatrudniano opiekunów dziecięcych. W okresie tym pedagog był zatrudniony w wymiarze $\frac{1}{4}$ etatu⁴⁷, tj. 10 godzin tygodniowo. Wychowawcy oraz pedagog realizowali zadania zgodnie z ustalonym miesięcznym harmonogramem pracy stanowiącym integralną część rocznego planu pracy Domu Dziecka. Zadania poszczególnych stanowisk pracy wykonujących czynności opiekuńczo – wychowawcze (wychowawcy, pedagog) określone zostały w zakresach czynności⁴⁸, a także w regulaminie organizacyjnym⁴⁹ Domu Dziecka z dnia 20 listopada 2020 r. Do zadań pedagoga należało m.in. diagnozowanie środowiska rodzinnego wychowanka, powstałych nieprawidłowości i zaniedbań, a następnie podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia wychowankom możliwości do wszechstronnego rozwoju.

(akta kontroli str. 12 – 28, 138 – 141, 309 – 320)

W latach 2022 – 2024 w Placówce psycholog realizował zadania na podstawie umowy zlecenia. Zakres zrealizowanych zadań przez psychologa zgodnie z warunkami umowy zlecenia udokumentowany został w formie zestawienia ewidencji godzin przepracowanych w miesiącu. Ponadto psycholog sporządzał arkusz badań i obserwacji psychologicznych, o którym mowa w § 17 ust. 1 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Z zestawień kart obserwacji psychologicznej wynikało, że w poszczególnych miesiącach lat 2022 – 2024 wsparciem objętych zostało od jednego do dziewięciu wychowanków, a przeprowadzonych zostało od jednej do 10 obserwacji.

(akta kontroli str. 355 - 368)

W Domu Dziecka w latach 2022 – 2024 nie było zmian kadrowych. Dyrektor⁵⁰, wychowawcy/koordynatorzy, pracownik socjalny pozostali zatrudnieni w Placówce od 1997 r., pedagog od 2018 r., młodszy wychowawca od 1 października 2024 r. Dla wszystkich pracowników zatrudnionych w Domu Dziecka sporządzono zakresy czynności zawierające zróżnicowany zakres zadań opiekuńczo – wychowawczych.

(akta kontroli str. 138, 162 – 167, 383 - 385)

W latach 2022 – 2024 nie występowały sytuacje zamknięcia Placówki, nie było także przerw w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi. W okresie tym w Placówce nie przebywało więcej niż 14 dzieci w tym samym czasie. Szczegółowym badaniem objęto harmonogramy oraz listy obecności wychowawców Domu Dziecka za miesiące: lipiec, grudzień za 2022 r. i 2023 r. oraz lipiec 2024 r. Ustalono, że w okresie tym opiekę nad dziećmi w godzinach nocnych sprawował tylko jeden wychowawca oraz nie było przerw w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

Zasady sprawowania w Placówce nocnego dyżuru przez wychowawców określone zostały zarządzeniem nr 2/2022 wprowadzającym procedury postępowania wychowawcy w zakresie pomocy wychowankowi. Zapisy w *dziennikach pracy nocnej* oraz w *zeszytach przekazu* wskazywały, że wychowawcy dokonywali obchodów nocnych co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy. Z zapisów dziennika zajęć opiekuńczo

⁴⁶ 4 osoby w pełnym wymiarze i jedna na $\frac{3}{4}$ etatu na stanowisku wychowawcy koordynatora oraz jeden młodszy wychowawca w wymiarze $\frac{1}{2}$ etatu. Łącznie zatrudnionych było 6 wychowawców.

⁴⁷ W okresie od 1 stycznia 2018 r.

⁴⁸ Sprawy kadrowe (organizowanie naboru, ustalanie zakresów czynności, zawieranie umów, ustalanie wynagrodzeń) i finansowe, płacowe, organizowania przetargów i zapytania o cenę dotyczące zakupu towarów prowadzone były przez Biuro Obsługi Jednostek Samorządu Powiatowego w Leżajsku.

⁴⁹ Uchwała nr 33/80/2020 Zarządu Powiatu Leżajskiego z dnia 26 listopada 2020 r.

⁵⁰ Dyrektor Domu Dziecka od 2016 r. poprzednio od 1997 r. na stanowisku wykładowcy koordynatora

– wychowawczych wynikało, że w Placówce podczas dyżuru nocnego nie przebywało więcej niż 14 wychowanków⁵¹.

(akta kontroli str. 102 – 108, 331, 378 – 382, 383 – 385)

W latach 2022 – 2024 w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym (MOW), Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii (MOS) oraz w Okręgowym Ośrodku Wychowawczym (OOW) przebywało pięciu wychowanków z ogólnej liczby 29 objętych opieką w tym okresie w Placówce (jeden w MOS, trzech w MOW, jeden w MOW, a następnie w OOW).

Dyrektor Placówki wyjaśniła, że przyczyną umieszczenia wychowanków Domu Dziecka w placówkach terapeutycznych (MOW, MOS, OOW) była postępująca ich demoralizacja. We wszystkich przypadkach wychowankowie (w wieku od 13 do 17 lat) mieli postanowienia właściwego Sądu o umieszczeniu ich w tych placówkach przed skierowaniem do Domu Dziecka.

(akta kontroli str. 102, 113 – 114, 331 - 334)

4. Analiza dokumentacji 12 spraw dotyczących dzieci, które zostały przyjęte do Domu Dziecka w latach 2022 – 2024 wykazała, że rzetelnie sporządzano dla każdego podopiecznego pozostałe wymagane przepisami § 17 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*⁵² dokumenty, tj. karty pobytu dziecka, arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych. Dokumenty te zawierały wymagane elementy, a wpisy w nich był dokonywane na bieżąco. Wychowawcy prowadzili karty pobytu dziecka⁵³, z zachowaniem terminów określonych w *rozporządzeniu w sprawie pieczy zastępczej*. Wpisy w kartach pobytu dziecka dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków, identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze, nie były ogólne i lakoniczne oraz nie powtarzały się (nie były identyczne) w kolejnych miesiącach.

W Placówce prowadzona była ewidencja dzieci, która zawierała: imię i nazwisko dziecka, datę i miejsce urodzenia, adres ostatniego miejsca zamieszkania, aktualny adres zamieszkania rodziców lub opiekunów prawnych.

Dla każdej z 12 analizowanych spraw dotyczących dzieci przebywających w Domu Dziecka pedagog zatrudniony w Placówce sporządził arkusz badań i obserwacji pedagogicznych, który był prowadzony systematycznie i uwzględniał zakres pracy wychowawczej. Z dokumentacji 12 dzieci⁵⁴ objętej analizą wynikało, że wszystkie uczestniczyły w różnych formach terapii prowadzonych w Placówce.

Ze wszystkich zajęć terapeutycznych prowadzonych w Placówce sporządzane były karty udziału dzieci w zajęciach.

Zadania wykonywane przez psychologa udokumentowane zostały w formie zestawienia ewidencji godzin przepracowanych w miesiącu. Psycholog sporządzał arkusz badań i obserwacji psychologicznych, o którym mowa w § 17 ust. 1 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Z zestawień kart obserwacji psychologicznej wynikało, że w latach 2022 – 2024 wsparciem objętych zostało od jednego do dziewięciu wychowanków, a przeprowadzonych zostało od jednej do 10 obserwacji.

⁵¹ Pokoje mieszkalne zlokalizowane były na jednym piętrze, co ułatwiało sprawowanie nadzoru nad dziećmi w porze nocnej.

⁵² § 17 ust. 1, 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

⁵³ Zgodnie z przepisami §17 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* - Kartę pobytu dziecka uzupełnia się nie rzadziej niż co miesiąc w przypadku dziecka umieszczonego w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (domach dziecka).

⁵⁴ Przyjętych do Placówki w latach 2022 – 2024, dla których sporządzone zostały diagnozy psychofizyczne, plany pomocy dziecku

Zakres zrealizowanych zadań przez psychologa zgodnie z warunkami umowy zlecenia obejmował elementy: terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji, doradztwa zawodowego w przypadku starszych wychowanków zajęcia poprawiające kreatywność, spostrzegawczość, koncentrację, wzbogacanie słownictwa oraz zajęcia na temat relacji rówieśniczych i akceptacji w grupie.

Ustalono, że właściwie prowadzona była dokumentacja medyczna dzieci. Informacje dotyczące podawania leków dla dzieci (data, godzina, nazwa leku) zapisywano w *Książce wydawania leków*. Ustalone zostały zasady podawania leków dzieciom, a także wykaz osób upoważnionych do wydawania leków. W Placówce prowadzono *Zeszyt wizyt lekarskich* u specjalistów, w którym zapisywano dane dziecka, planowany termin wizyty u lekarza specjalisty.

(akta kontroli str. 273 – 284, 339 – 351, 352 – 354, 386 - 389)

5. Dyrektor Domu Dziecka zarządzeniem nr 6/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. powołał Zespół ds. Okresowej Oceny Dziecka spełniający wymogi określone w art. 137 ust. 1 i 2 *ustawy o pieczy zastępczej*. Posiedzenia Zespołu⁵⁵ odbywały się zgodnie z art. 139 ust.1 *ustawy o pieczy zastępczej*, tj. w miarę potrzeb nie rzadziej niż co pół roku. Szczegółowemu badaniu poddano dziewięć spraw dzieci, które były przyjęte do Placówki w latach 2022 – 2024⁵⁶. We wszystkich posiedzeniach Zespołu zgodnie z zarządzeniem nr 6/2012 uczestniczyli pracownicy Domu Dziecka⁵⁷ (dyrektor, wychowawcy, pedagog, pracownik socjalny), a w przypadku jednego Zespołu⁵⁸ uczestniczył przedstawiciel PCPR w Leżajsku oraz dwóch rodziców. W posiedzeniach dwóch Zespołów⁵⁹ uczestniczyło czterech wychowanków sprawiających problemy wychowawcze. W związku z planowanymi posiedzeniami uczestnicy Zespołu byli prawidłowo powiadomieni⁶⁰.

Z posiedzeń Zespołu sporządzono protokoły zawierające numer, datę, podpisy członków Zespołu i zaproszonych gości⁶¹. W protokołach zapisano omówioną aktualną sytuację rodzinną wychowanków, czas pobytu w Placówce, sytuację prawną, sytuację szkolną, metody dotychczas stosowane w pracy z dzieckiem i rodziną, monitorowanie procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie, plan pomocy dziecku, stan zdrowia dziecka i jego aktualne potrzeby, a także zasadności dalszego pobytu dziecka w Placówce, a także wnioski do dalszej pracy wychowawczej. Zespół każdorazowo omawiał metody stosowane w pracy z dzieckiem, a następnie w efekcie jego pracy sporządzane były modyfikacje planu pomocy dziecku. W latach 2022 – 2024 w Placówce nie przebywały dzieci poniżej trzeciego roku życia.

(akta kontroli str. 390 – 391, 392 – 405)

⁵⁵ Posiedzenia Zespołu odbyły się: w dniu: 5 stycznia 2022 r., 22 czerwca 2022 r., 13 stycznia 2023 r., 22 czerwca 2023 r., 8 stycznia 2024 r. i 19 czerwca 2024 r.

⁵⁶ Sprawy, które wybrano do analizy diagnoz psychofizycznych i planów pomocy dziecku.

⁵⁷ Zgodnie z zarządzeniem nr 6/2012 prace Zespołu mogą być prowadzone przy minimum 4 osobowym składzie. W skład Zespołu wchodziło 9 pracowników Domu Dziecka, tj. dyrektor, 6 wychowawców, pedagog, pracownik socjalny.

⁵⁸ Protokół z dnia 22 czerwca 2023 r.

⁵⁹ Posiedzenie Zespołu w dniu 22 czerwca 2023 r. i 8 stycznia 2024 r.

⁶⁰ Na posiedzenia Zespołu zapraszani byli rodzice, lub opiekunowie prawni dzieci, przedstawiciele pieczy zastępczej i szkoły. Na posiedzeniu w dniu 5 stycznia 2022 r. zaproszeni goście nie przybyli, w dniu 22 czerwca 2022 r. zaproszeni goście nie przybyli, w dniu 13 stycznia 2023 r. – przybyło 4 rodziców, w dniu 22 czerwca 2023 r. – przybyło 2 rodziców i 1 przedstawiciel PCPR w Leżajsku, 8 stycznia 2024r. – zaproszeni goście nie przybyli, 19 czerwca 2024r. – zaproszeni goście nie przybyli. Czterech wychowanków brało udział w posiedzeniu Stałego Zespołu: dziewczynka (22 czerwca 2023 r.), chłopiec (22 czerwca 2023 r.), chłopiec (22 czerwca 2023 r.), chłopiec (8 stycznia 2024r.) podczas których mieli możliwość wyrażania swoich opinii.

⁶¹ Z adnotacją nieobecności członków Zespołu.

6. We wszystkich przypadkach objętych badaniem dziewięciu spraw dzieci przyjętych w latach 2022 – 2024⁶² Zespół powołany Zarządzeniem Dyrektora Domu Dziecka sporządzał rzetelnie opinie dotyczące okresowej oceny sytuacji dziecka i zasadności dalszego pobytu w Placówce, zgodnie z art. 139 a *ustawy o pieczy zastępczej*. W wyniku posiedzeń sześciu Zespołów sporządzonych zostało 96 opinii⁶³, które kierowane były do właściwych Sądów, a także do przedstawicieli pieczy zastępczej w PCPR i MOPS. W wyniku posiedzeń Zespołu każdorazowo wydawanych było od 15 opinii (zespół z dnia 22 czerwca 2023 r.) do 17 opinii (zespół z dnia 5 stycznia 2022 r.). Efektem wydanych 96 opinii dotyczących 29 wychowanków (od 2 do 6 opinii dla wychowanka) był powrót trzech wychowanków do rodziny biologicznej, umieszczenie pięciu wychowanków w rodzinie zastępczej.

(akta kontroli str. 392 – 405, 406 – 409, 410 – 421)

7. Prawa, obowiązki i uprawnienia wychowanków Placówki zostały zawarte w dokumentach wewnętrznych, tj. w Statucie wprowadzonym przez Radę Powiatu Leżajskiego z dnia 30 czerwca 2006 r., Regulaminie Placówki zatwierdzonym przez Zarząd Powiatu Leżajskiego z dnia 26 listopada 2020 r., Regulaminie Wychowanka z dnia 1 września 2022 r., zarządzeniu nr 3/2024 Dyrektora Domu Dziecka z dnia 1 czerwca 2024 r. dotyczącym Regulaminu przyznawania kieszonkowego dla wychowanków, zarządzeniu nr 1/2017 Dyrektora Domu Dziecka z dnia 4 października 2017r. w sprawie kar i nagród stosowanych wobec wychowanków Domu Dziecka.

(akta kontroli str. 9 – 68, 104 – 107)

Ustalono, że w Placówce informowano dzieci o przysługujących im prawach⁶⁴. Wszystkie dzieci po przybyciu do Placówki zostały zapoznane z obowiązującym regulaminem organizacyjnym, w tym z aktami prawnymi traktującymi o prawach dzieci. Każdorazowo informowano dzieci po ich przybyciu do Placówki o prawach określonych w Konwencji Praw Dziecka. Pracownicy Placówki informowali dzieci o instytucjach zajmujących się sprawami dzieci (np. o Rzeczniku Praw Dziecka, Wydziałach Polityki Społecznej w Urzędach Wojewódzkich, Policji) i aktach prawnych traktujących o prawach dzieci. Zapoznanie dziecka z zakresem praw i obowiązków potwierdzone zostało jego podpisem na karcie przyjęcia dziecka do Placówki. Dzieci poinformowane zostały o ich prawach podczas spotkań z Dyrektorem, np. w dniu 2 września 2024 r. w trakcie omawiania Standardów Ochrony Małoletnich wychowankowie również zostali poinformowani o instytucjach zajmujących się prawami dziecka. Wychowankowie swój udział w spotkaniu potwierdzili na liście obecności podpisem. Ponadto w budynku Domu Dziecka na korytarzu pierwszego piętra wywieszone zostały prawa dziecka z objaśnieniami i danymi instytucji stojących na ich straży.

(akta kontroli str. 35 – 66, 69 – 101, 104 – 107)

Ustalono, że wychowankom zapewniono wolność sumienia i religii, kwestie te były omawiane również z rodzicami i opiekunami prawnymi dzieci - zwłaszcza gdy dotyczyły uczestnictwa w lekcjach religii. Placówka nie wymuszała uczestnictwa w nabożeństwach i nie prowadziła agitacji religijnej, nie dyskryminowała dzieci innej wiary, nie zmuszała do praktyk religijnych. W Bibliotece Domu Dziecka wyznaczono

⁶² Badanie przeprowadzono na próbie dziewięciu tych samych spraw, które wybrano w sposób celowy do analizy oceny sytuacji dziecka w Placówce.

⁶³ Protokół nr 1/2022 z 5 stycznia 2022 r. – 17 opinii, nr 2/2022 z dnia 22 czerwca 2022 r. – 16, nr 1/2023 z dnia 13 stycznia 2023 r. – 16, nr 2/2023 z dnia 22 czerwca 2023 r. – 15, nr 1/2024 z dnia 8 stycznia 2024 r. – 16, nr 2/2024 z dnia 19 czerwca 2024 r. – 16.

⁶⁴ art. 53 ust. 1 i 6 *Konstytucji RP*; art. 4 pkt 8 *ustawy o pieczy zastępczej*, art. 13 ust. 1 *Konwencji o Prawach Dziecka*

miejsce wyposażone w Pismo Święte, książeczki do nabożeństwa i różańce, z przeznaczeniem na modlitwę dla wychowanków.

(akta kontroli str. 35 – 66, 69 – 101, 104 – 107)

8. W Placówce podejmowane zostały działania reintegracyjne mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych stosownie do przepisów *ustawy o pieczy zastępczej*⁶⁵. Zgodnie z dokumentacją organizacyjną⁶⁶ Placówki, podstawowym jej zadaniem jest podejmowanie działań mających na celu powrót dziecka do rodziny, umożliwienie kontaktu z rodzicami i innymi bliskimi (chyba, że sąd postanowił inaczej).

W latach 2022 – 2024 działania reintegracyjne prowadzone były wobec wszystkich dzieci objętych opieką Placówki, z wyjątkiem sytuacji pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, tj. w 2022 r. rodzice sześciu wychowanków byli pozbawieni władzy rodzicielskiej (w całym roku przebywało 26 wychowanków), w 2023 r. rodzice trzech wychowanków (w całym roku przebywało 19 wychowanków), w 2024 r. rodzice trzech wychowanków (do 30 września 2024 r. przebywało 16 wychowanków).

W 10 z 12 objętych analizą diagnozach i planach pomocy dziecku uwzględniono możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej, zamieszczając stosowne zapisy w pkt. 6 diagnozy dotyczącym propozycji do dalszej współpracy z rodziną. We wszystkich analizowanych 12 planach pomocy określono jako główny cel podejmowanie działań reintegracyjnych z uwzględnieniem sytuacji prawnej dziecka. W związku z powyższymi uwarunkowaniami niezwłocznie podjęta została diagnoza przyczyny kryzysu w rodzinie, prowadzono rozmowy indywidualne z rodzicami. W wyniku tych działań troje dzieci powróciło do rodziny biologicznej (tylko pod opiekę matki). W dwóch przypadkach przyczyną ponownego umieszczenia dziecka w Domu Dziecka było rozwiązanie rodziny zastępczej, postanowiono te dzieci przygotować do usamodzielnienia ale w diagnozach i planach pomocy uwzględniono rekonstrukcję kontaktu z rodzinami biologicznymi i odbudowanie więzi. Placówka każdorazowo zapraszała rodziców na posiedzenia Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka w celu omówienia sytuacji dziecka i możliwości jego powrotu do domu rodzinnego, czy też zasadności dalszego pobytu w Placówce. Każdorazowe przybycie rodzica było odnotowywane jego podpisem w protokole Zespołu.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że pracownicy Domu Dziecka w celu sprawdzenia zasobów rodziny i atmosfery domowej regularnie przeprowadzają wywiady w domach wychowanków. Na bieżąco obserwowane są relacje dziecka z członkami rodziny, rodzice są informowani o istotnych dla dziecka wydarzeniach, zapraszani na komunie, bierzmowania, mobilizowani do częstych odwiedzin. Placówka każdorazowo zachęca rodziców do organizacji przyjęć komunijnych – szeroko omawia plan przygotowań w tym zakresie z rodzinami biologicznymi.

(akta kontroli str. 115 – 120, 143 – 144, 285 – 296, 331)

W badanym okresie w wyniku podejmowanych działań reintegracyjnych:

- trzech chłopców powróciło do rodziny naturalnej: chłopiec przebywający w Placówce od 17 czerwca 2022 r. do 14 lutego 2023 r., dwóch braci od 26 sierpnia 2021 r. do 16 lutego 2022 r.
- pięcioro dzieci, których powrót do rodziny naturalnej nie był możliwy we współpracy z PCPR w Leżajsku umieszczono w rodzinach zastępczych: trójka rodzeństwa przebywająca w Placówce od 11 sierpnia 2018 r. do

⁶⁵ art. 4 pkt.1, 2, 3, art. 93 ust.4 pkt 3 i 4 ustawy o pieczy zastępczej

⁶⁶ Zezwolenie Wojewody Podkarpackiego, Statut, Regulamin organizacyjny Placówki.

11 października 2022 r. ,dwójka rodzeństwa przebywała od 15 czerwca 2021 r. do 1 kwietnia 2022 r.

- dwoje wychowanków zostało zgłoszonych do Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie, ale ośrodek nie zakwalifikował ich do przysposobienia,
- w przypadku dwóch chłopców Sąd odwiesił ojcu władzę rodzicielską ale ten mimo kilku deklaracji wniosku o powrót synów pod jego opiekę nie składał wniosku tłumacząc się niestabilną sytuacją związaną z zatrudnieniem i koniecznością licznych wyjazdów,
- w przypadku jednej wychowanki Placówka złożyła wniosek do Sądu o pozbawienie matki władzy rodzicielskiej ale bezskutecznie.

(akta kontroli str. 285 – 296, 332 - 334)

Na podstawie informacji⁶⁷ z PCPR w Leżajsku oraz z Ośrodka Adopcyjnego przy Regionalnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rzeszowie ustalono, że Dyrektor Domu Dziecka podejmowała współpracę z tymi organami mającą na celu przeniesienie podopiecznych Domu Dziecka do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki, których powrót do rodzin biologicznych był niemożliwy. Efektem tej współpracy był powrót trójki dzieci pod opiekę rodziny biologicznej (tylko pod opiekę matki) oraz pięcioro zostało umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej (ośmiu wychowanków nie wyraziło zgody na umieszczenie w rodzinie zastępczej).

W okresie objętym kontrolą Dyrektor Domu Dziecka złożyła trzy wnioski o zmianę zarządzeń opiekuńczych do właściwych Sądów o powrót dziecka do domu. W przypadku pozostałych wychowanków toczyły się postępowania mające na celu uregulowanie ich sytuacji prawnej.

(akta kontroli str. 331 – 334, 335 - 338)

Pracownicy Domu Dziecka uczestniczyli w szkoleniach przygotowujących ich do działań na rzecz integracji rodzin, tj. w zakresie wpływu rodziny na zaburzone zachowanie dziecka i systemy motywacyjne (5 pracowników). Dyrektor Placówki uczestniczyła w szkoleniu dotyczącym anatomii odpowiedzialności w obszarze ludzkiej seksualności z uwzględnieniem rodzin niewydolnych wychowawczo .

(akta kontroli str. 139 – 142)

9. Ustalono, że w Placówce podejmowane były działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków stosownie do przepisów *ustawy o pieczy zastępczej*⁶⁸. W latach 2022 – 2024 usamodzielniało się pięciu wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności. We wszystkich pięciu przypadkach objętych analizą spraw opiekun usamodzielnienia został wyznaczony w terminie określonym w przepisie art. 145 ust.2 *ustawy o pieczy zastępczej*, zgodnie z którym osoba usamodzielniana, co najmniej na rok przed osiągnięciem przez nią pełnoletności wskazuje osobę, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby. Dla pięciu spraw opiekun usamodzielnienia wyznaczony został od 1 do 6 dni przed ustawowym terminem.

Stosownie do art. 145 ust.4 *ustawy o pieczy zastępczej* indywidualny program usamodzielnienia powinien być opracowany w terminie nie krótszym niż miesiąc do osiągnięcia przez osobę usamodzielnianą pełnoletności. W każdym objętym analizą

⁶⁷ W toku niniejszej kontroli wystąpiono w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Leżajsku i do Ośrodka Adopcyjnego przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Rzeszowie o udzielenie informacji dotyczącej współpracy podejmowanej przez Placówkę w zakresie przeniesienia podopiecznych Domu Dziecka do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki (rodzina zastępcza/przysposabiająca, adopcja).

⁶⁸ art. 4 pkt 6, art. 96, art. 145 ust.1, 2 i 4 ustawy o pieczy zastępczej

przypadku indywidualny program usamodzielnienia został opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

(akta kontroli str. 297 – 304, 422 - 433)

Indywidualne programy usamodzielnienia dla pięciu wychowanków, którzy uzyskali pełnoletność w latach 2022 – 2024 zostały opracowane przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia oraz zatwierdzone przez Dyrektora PCPR w Leżajsku (1), MOPS w Rzeszowie (3), PCPR w Świdnicy (1).

Ustalono, że zawierające elementy wymienione w art. 145 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*, indywidualne programy usamodzielnienia ukierunkowane zostały na zdobywanie uprawnień odpowiadających zidentyfikowanym mocnym stronom i predyspozycjom wychowanków.

Indywidualne programy usamodzielnienia zawierały m.in. nim dane usamodzielniającego się wychowanka i miejsca pobytu przed umieszczeniem w Placówce. Opisano w nich aktualną sytuację życiową wychowanka i dane rodziców biologicznych, datę wskazania opiekuna usamodzielnienia, termin usamodzielnienia. W planie podano czas pobytu w Placówce ogółem. W sposobie i formach usamodzielnienia zaplanowano stały kontakt wychowanka z rodziną, wsparcie ze strony opiekuna usamodzielnienia na bieżąco do czasu opuszczenia Placówki, podjęcie dalszej nauki, rejestrację w Powiatowych Urzędach Pracy w celu aktywnego poszukiwania pracy i objęcia wychowanka ubezpieczeniem zdrowotnym. W każdym programie zaplanowano złożenie wniosków: o otrzymanie mieszkania socjalnego oraz o pomoc pieniężną na zagospodarowanie i kontynuację nauki.

(akta kontroli str. 406 – 408, 428 – 433, 434 – 439)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W przypadku analizowanych 12 diagnoz psychofizycznych nie określono wskazań wynikających § 14 ust. 4, pkt 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, tj. diagnozy nie zawierały, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz opisu przygotowania dziecka do usamodzielnienia. Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że w przypadku analizowanych spraw nie było zasadności zamieszczania w diagnozie wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka ponieważ z uwzględnieniem sytuacji prawnej i rodzinnej dziecka określono działania zmierzające powrót do rodziny biologicznej. Dwa przypadki dotyczyły rozwiązania rodziny zastępczej, w której dzieci były umieszczone. Wskazania dla dziecka w zakresie usamodzielnienia ujęte zostały w części diagnozy określającej potrzeby opiekuńcze. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczącą braku zapisów w diagnozach została usunięta w toku niniejszej kontroli poprzez wdrożenie z dniem 12 listopada 2024 r. formularza diagnozy psychofizycznej zawierającej wszystkie elementy określone *rozporządzeniem w sprawie pieczy zastępczej*.

(akta kontroli str. 324 – 326)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK Placówka prawidłowo realizowała zadania opiekuńczo – wychowawcze, które dostosowane były do zdiagnozowanych potrzeb dzieci. Dla każdego wychowanka sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami rzetelne diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga i osoby prowadzące terapie. Stwierdzone braki zapisów w diagnozach nie wywierały wpływu na prawidłową

realizację zadań opiekuńczo – wychowawczych określonych w planach pomocy dziecku, które zawierały brakujące zapisy w diagnozach.

Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa albo osobę prowadzącą terapię, podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć. W Placówce zgodnie z obowiązującymi prawami dziecka wdrożone zostały jednolite i przejrzyste zasady karania i nagradzania. Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w *ustawie o pieczy zastępczej*. W Placówce podejmowane były adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych. We wszystkich przypadkach terminowo realizowane były ustawowe zadania dotyczące usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności, tj. w wymaganych terminach wyznaczono opiekuna usamodzielnienia i opracowano indywidualny program usamodzielnienia.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli, w związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, nie sformułowała uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie.

Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, 16 grudnia 2024 r.

Kontroler
Alina Walenia

główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor
Witold Pałasz
/-/